

майже неможливе зростання скільки будь продуктивних насаджень дуба звичайного.

3. Перевага з нагромадження фітомаси ростучої частини насаджень дуба червоного бореального, порівняно з насадженьми дуба звичайного й іншими породами, настільки істотна, що майже не залишає сумнівів у доцільності застосування цієї породи як найбільш успішної для розв'язання задач виведення з атмосфери та нагромадження депонованого вуглецю.
4. Порівняно менша вибагливість дуба червоного бореального до родючості ґрунтів дає змогу використовувати його у створенні та відновленні різних захисних лісонасаджень, зокрема у полезахисному лісорозведенні, де на сьогодні також є дуже мало дубових насаджень.

### Література

1. Букша И.Ф. Изменение климата и лесное хозяйство Украины / И.Ф. Букша // Наукові праці Лісівничої академії наук України : зб. наук. праць. – Львів : РВВ НЛТУ України. – 2009. – Вип. 7. – С. 11-17.
2. Генсірук С.А. Обґрунтування основних завдань лісгосподарської проблематики до національної науково-технічної програми "Ліс" / С.А. Генсірук, Г.Т. Криницький, В.П. Самоплавський // Український ліс. – 1993. – № 4. – С. 11-14.
3. Генсірук С.А. Оптимізація лісистості – запорука призупинення екологічних катаклізмів / С.А. Генсірук // Науковий вісник УкрДЛТУ : зб. наук.-техн. праць. – Львів : Вид-во УкрДЛТУ. – 2002. – Вип. 12.1. – С. 82–90.
4. Гладун Г.Б. Значення лісозахисних насаджень для забезпечення сталого розвитку агроландшафтів // Науковий вісник НЛТУ України : зб. наук.-техн. праць. – Львів : РВВ НЛТУ України. – 2005. – Вип. 15.7. – С. 113–118.
5. Лакида П.І. Фітомаса лісів України / П.І. Лакида. – Тернопіль : Вид-во "Збруч", 2001. – 256 с.
6. Майборода В.А. Ріст чистих насаджень дуба червоного північного (*Quercus borealis* Michx.) на Україні / В.А. Майборода // Науковий вісник УкрДЛТУ : зб. наук.-техн. праць. – Львів : Вид-во УкрДЛТУ. – 2000. – Вип. 10.1. – С. 134-140.
7. Майборода В.А. Стан дубових насаджень у лісовому фонді України та перспективи їх відтворення / В.А. Майборода // Науковий вісник НЛТУ України : зб. наук.-техн. праць. – Львів : РВВ НЛТУ України. – 2010. – Вип. 20.12. – С. 27-34.
8. Майборода В.А. Поширення та особливості формування вікової структури насаджень дуба червоного бореального в Україні / В.А. Майборода // Науковий вісник НЛТУ України : зб. наук.-техн. праць. – Львів : РВВ НЛТУ України. – 2011. – Вип. 21.3. – С. 31-37.
9. Швиденко А.З. Нормативно-справочные материалы для таксации лесов Украины и Молдавии / А.З. Швиденко, А.А. Строчинский, Ю.Н. Савич, С.Н. Кашпор / под ред. А.З. Швиденко. – К. : Вид-во "Урожай", 1987. – 559 с.
10. Свалов Н.Н. Моделирование производительности древостоев и теория лесопользования / Н.Н. Свалов. – М. : Изд-во "Лесн. пром-сть", 1979. – 241 с.
11. Фурдичко О.І. Ліс у степу: основи сталого розвитку / О.І. Фурдичко, Г.Б. Гладун, В.В. Лавров. – К. : Вид-во "Основа", 2006. – 496 с.
12. Шпарик Ю.С. Вплив техногенних емісій на стан лісових екосистем західного лісостепу / Ю.С. Шпарик, Р.М. Вітер // Науковий вісник НЛТУ України : зб. наук.-техн. праць. – Львів : РВВ НЛТУ України. – 2011. – Вип. 21.3. – С. 56-61.

### Майборода В.А. Эколого-лесоводственное значение дуба красного бореального (*Quercus borealis* Michx.) в восстановлении дубравных насаждений Украины

Проанализированы рост, накопление фитомассы насаждениями дуба северного в дубравах, судубравах и суборах различных классов продуктивности. Сравнены таксационные характеристики насаждений дуба северного с дубом обыкновенным. Подчеркнута перспективность дуба северного в лесоразведении в Украине.

**Ключевые слова:** фитомасса, дуб обыкновенный, насаждения, дуб красный бореальный, рост, лесорастительные условия, лесистость.

### Majboroda V.A. Ecological and silvicultural value of the oak northern (*Quercus borealis* Michx.) in attitude oak – grove of plantings of Ukraine

The analysis of growth and accumulation biomass by plantings of an oak northern in oak groves, sudubrava and subor various classes of efficiency is made. Are compared taxation characteristics of plantings of an oak northern to an oak ordinary. It is specified on perspective of an oak northern in afforestation in Ukraine.

**Keywords:** biomass, an oak ordinary, plantings, an oak northern, growth, forest vegetation conditions, amount of forests.

УДК 332.142. 6:336(477.8) Ст. наук. співорб. І.В. Андел, канд. екон. наук – ІРД НАН України

### ІНВЕСТИВАННЯ ПРИРОДООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЗА РАХУНОК ВИКОРИСТАННЯ ФІНАНСОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ РЕГІОНУ НА ПРИКЛАДІ ОБЛАСТЕЙ ЗАХОДУ УКРАЇНИ

Досліджено спосіб одержання додаткових коштів для фінансування природоохоронної сфери через використання резервів фінансового потенціалу шляхом ефективного вкладення інвестицій у галузі спеціалізації регіону, спеціалізацію території регіону, формування кластерів у галузях регіону.

**Ключові слова:** фінансовий потенціал регіону, інвестиційна діяльність, інвестування природоохоронної діяльності, галузь спеціалізації регіону, спеціалізація території регіону, кластеризація.

Динаміка бюджетних видатків у регіонах України на охорону навколишнього природного середовища свідчить про її постійне недофінансування. Темпи зростання видатків, з урахуванням інфляції, виявляються незначними, зокрема показники видатків в Україні за 2009 р. за умови приведення до єдиних цін лише на 10 % перевищують такі показники за 2004 р. З огляду на темпи промислового зростання у 2004-2009 рр. зазначене є ознакою стагнації видатків на природоохоронні цілі.

На другому Всеукраїнському з'їзді екологів з міжнародною участю було сказано, що реалізація стратегії національної, регіональної екологічної політики має базуватися на системному розширенні фінансової бази охорони навколишнього природного середовища та на її відповідному збалансуванні із ВВП, ВРП регіонів і доходами бюджетів. Прогресивне збільшення фінансових ресурсів екологічної сфери має включати: збільшення частки видатків бюджетів за напрямом "Охорона навколишнього природного середовища"; збільшення частки спеціального фонду державного бюджету у природоохоронних видатках; підвищення частки природно-ресурсних платежів у доходах бюджетів; збільшення обсягу надходжень коштів до фондів охорони навколишнього природного середовища.

Як способи оздоровлення економіки регіону, та джерела одержання коштів для фінансування природоохоронної сфери регіону, можна запропонувати: 1) використання резервів фінансового потенціалу шляхом ефективного вкладення інвестицій у розвиток галузі спеціалізації регіону, розвиток спеціалізації території регіону 2) кластеризація у галузях регіону з метою підвищення конкурентоспроможності. Регіональний ефект розвитку за цими нап-

рямами полягає у збільшенні доходів, відрахувань у місцевий бюджет, а відповідно – збільшенні можливостей фінансування природоохоронної сфери.

З огляду на те, що ставиться завдання дослідити характеристики економіки регіону стосовно потенціалів, розглянемо це поняття. Відомі такі визначення потенціалу, потенціал це – наявні можливості, ресурси, запаси, засоби, що можуть бути використані для досягнення, здійснення чогось; економічний потенціал – сукупність економічних можливостей держави, які можуть бути використані для потреб суспільства. Економічний потенціал відображає економічну могутність регіону, досягнутий рівень розвитку продуктивних сил, обсягу регіонального продукту і можливостей його зростання [1]. В економічній енциклопедії подано таке визначення потенціалу – це "наявні в економічного суб'єкта ресурси, їх оптимальна структура та вміння раціонально використати їх для досягнення поставленої мети" [2]. Одним з економічних потенціалів регіону є фінансовий. Фінансовий потенціал регіону за своїм змістом є більш містке поняття, ніж фінанси регіону. Він охоплює всі поточні фінансові можливості регіону і такі елементи: консолідований бюджет (обласний бюджет і бюджет муніципальних утворень), позабюджетні фонди, а також різні міжбюджетні потоки; цінні папери, емітовані органами влади і управління або органами місцевого самоуправління; фінансовий потенціал підприємств і організацій всіх форм власності; засоби населення, у формі грошей чи інших цінних паперів; фінансові ресурси інститутів кредитно-банківської системи відповідного регіону, а також засоби, залучені місцевими банками з інших територій. Інколи в економічній літературі допускається ширше тлумачення фінансового потенціалу, в який включається вся сукупність економічних активів, що мають вартісну оцінку і можуть виступати джерелом фінансових засобів внаслідок їх реалізації, оренди й ін. У цьому ширшому тлумаченні економічний сенс фінансового потенціалу включає основні засоби, природні ресурси та інші елементи матеріального багатства, зосередженого у межах регіону. На нашу думку, до фінансового потенціалу регіону треба відносити не тільки фінансові ресурси, але також ефективність їх використання, до цього належить ефективне інвестування галузей економіки регіону, а саме галузей спеціалізації.

Спеціалізація регіону має важливе значення під час вибору розміщення інвестицій. Її можна визначати за виробничим підходом (за такими показниками, як обсяги виробництва, вартість основних фондів, чисельність зайнятих), за відхиленням їх від середнього значення по Україні, за коефіцієнтом спеціалізації, відношенням частки певної галузі в складі промисловості регіону до частки галузі в складі промисловості всієї країни. У цьому випадку коефіцієнт спеціалізації регіону по галузі визначається як відношення питомої ваги регіону в країні за цією галуззю до питомої ваги регіону у ВВП країни. Якщо розрахункові показники є більшими чи дорівнюють одиниці, то ці галузі виступають як галузі ринкової спеціалізації. Порівняльну ефективність спеціалізації можна визначати за зіставленням собівартості (витрат) виробництва у районі до середніх витрат у країні. Для визначення спеціалізації В.В. Кістанов пропонує систему порівняльних показників:  $C_e$  – відношення витрат (або

прибутку) виробництва на одиницю продукції в регіоні ( $I_r$ ) до такого ж показника в країні ( $I_k$ );  $I_{Se} = I_r / I_k$ , де  $C_e$  – показник (індекс) ефективності спеціалізації регіону;  $I_r$  – витрати виробництва на одиницю продукції в регіоні;  $I_k$  – витрати виробництва на одиницю продукції в країні. Індекс показує, у скільки разів середньорегіональні затрати (або одержаний ефект) на одиницю виробленої продукції менші або більші від середніх у країні. В цьому випадку коефіцієнт спеціалізації регіону по даній галузі визначено як відношення питомої ваги регіону в країні за цією галуззю до питомої ваги регіону у ВВП країни. Якщо розрахункові показники є більшими чи дорівнюють одиниці, то ці галузі виступають як галузі ринкової спеціалізації (табл. 1).

**Табл. 1. Спеціалізація областей Західного регіону за галузями сільського господарства, промисловості, будівництва, торгівлі і ремонту автомобілів, транспорту і зв'язку у 2004-2009 рр. [4-10]**

| Показники                                                                | Роки |      |      |      |      |
|--------------------------------------------------------------------------|------|------|------|------|------|
|                                                                          | 2005 | 2006 | 2007 | 2008 | 2009 |
| <b>Волинська область</b>                                                 |      |      |      |      |      |
| Коефіцієнт спеціалізації області у галузі сільського господарства        | 0,00 | 2,14 | 2,09 | 2,11 | 2,34 |
| Коефіцієнт спеціалізації області у галузі промисловості                  | 0,67 | 0,75 | 0,77 | 0,73 | 0,91 |
| Коефіцієнт спеціалізації області у галузі будівництва                    | 0,58 | 0,51 | 0,45 | 0,54 | 0,49 |
| Коефіцієнт спеціалізації області у галузі торгівлі і ремонту автомобілів | 0,00 | 0,00 | 0,00 | 1,35 | 1,56 |
| Коефіцієнт спеціалізації області у галузі транспорту і зв'язку           | 0,46 | 0,40 | 0,39 | 0,44 | 0,45 |
| <b>Закарпатська область</b>                                              |      |      |      |      |      |
| Коефіцієнт спеціалізації області у галузі сільського господарства        | 1,12 | 1,50 | 1,50 | 1,47 | 1,60 |
| Коефіцієнт спеціалізації області у галузі промисловості                  | 0,37 | 0,46 | 0,45 | 0,55 | 0,60 |
| Коефіцієнт спеціалізації області у галузі будівництва                    | 0,37 | 0,52 | 0,57 | 0,62 | 0,42 |
| Коефіцієнт спеціалізації області у галузі торгівлі і ремонту автомобілів | 0,60 | 0,63 | 0,66 | 0,74 | 0,63 |
| Коефіцієнт спеціалізації області у галузі транспорту і зв'язку           | 0,67 | 0,58 | 0,65 | 0,79 | 0,72 |
| <b>Івано-Франківська область</b>                                         |      |      |      |      |      |
| Коефіцієнт спеціалізації області у галузі сільського господарства        | 1,35 | 1,23 | 1,19 | 1,25 | 1,48 |
| Коефіцієнт спеціалізації області у галузі промисловості                  | 0,53 | 0,70 | 0,72 | 0,91 | 0,84 |
| Коефіцієнт спеціалізації області у галузі будівництва                    | 0,60 | 0,46 | 0,56 | 0,57 | 0,65 |
| Коефіцієнт спеціалізації області у галузі торгівлі і ремонту автомобілів | 0,51 | 0,52 | 0,68 | 0,59 | 0,91 |
| Коефіцієнт спеціалізації області у галузі транспорту і зв'язку           | 0,47 | 0,40 | 0,44 | 0,46 | 0,55 |
| <b>Львівська область</b>                                                 |      |      |      |      |      |
| Коефіцієнт спеціалізації області у галузі сільського господарства        | 1,22 | 1,11 | 1,13 | 1,14 | 1,25 |
| Коефіцієнт спеціалізації області у галузі промисловості                  | 0,62 | 0,56 | 0,64 | 0,66 | 0,65 |
| Коефіцієнт спеціалізації області у галузі будівництва                    | 1,20 | 0,97 | 0,97 | 1,16 | 1,21 |
| Коефіцієнт спеціалізації області у галузі торгівлі і ремонту автомобілів | 1,76 | 1,83 | 2,08 | 1,59 | 1,69 |
| Коефіцієнт спеціалізації області у галузі транспорту і зв'язку           | 1,60 | 1,19 | 1,32 | 1,23 | 1,11 |
| <b>Рівненська область</b>                                                |      |      |      |      |      |
| Коефіцієнт спеціалізації області у галузі сільського господарства        | 1,96 | 1,87 | 1,73 | 1,77 | 2,06 |
| Коефіцієнт спеціалізації області у галузі промисловості                  | 0,54 | 0,66 | 0,67 | 0,70 | 0,73 |
| Коефіцієнт спеціалізації області у галузі будівництва                    | 0,80 | 1,06 | 0,65 | 0,64 | 0,58 |
| Коефіцієнт спеціалізації області у галузі торгівлі і ремонту автомобілів | 0,93 | 0,90 | 0,86 | 0,98 | 0,99 |
| Коефіцієнт спеціалізації області у галузі транспорту і зв'язку           | 0,00 | 0,78 | 0,77 | 0,80 | 0,81 |
| <b>Тернопільська область</b>                                             |      |      |      |      |      |
| Коефіцієнт спеціалізації області у галузі сільського господарства        | 2,51 | 2,55 | 2,48 | 2,57 | 2,94 |
| Коефіцієнт спеціалізації області у галузі промисловості                  | 0,37 | 0,48 | 0,46 | 0,47 | 0,48 |
| Коефіцієнт спеціалізації області у галузі будівництва                    | 0,52 | 0,54 | 0,70 | 0,61 | 0,55 |
| Коефіцієнт спеціалізації області у галузі торгівлі і ремонту автомобілів | 0,84 | 0,85 | 1,09 | 1,91 | 1,62 |
| Коефіцієнт спеціалізації області у галузі транспорту і зв'язку           | 0,56 | 0,59 | 0,55 | 0,54 | 0,55 |

| Чернівецька область                                                      |      |      |      |      |      |
|--------------------------------------------------------------------------|------|------|------|------|------|
| Коефіцієнт спеціалізації області у галузі сільського господарства        | 0,00 | 2,09 | 2,10 | 2,11 | 2,41 |
| Коефіцієнт спеціалізації області у галузі промисловості                  | 0,38 | 0,33 | 0,33 | 0,34 | 0,39 |
| Коефіцієнт спеціалізації області у галузі будівництва                    | 1,09 | 0,89 | 1,05 | 1,27 | 1,33 |
| Коефіцієнт спеціалізації області у галузі торгівлі і ремонту автомобілів | 0,00 | 0,45 | 0,43 | 0,45 | 0,42 |
| Коефіцієнт спеціалізації області у галузі транспорту і зв'язку           | 0,98 | 0,83 | 0,74 | 0,73 | 0,75 |

Примітка: коефіцієнт спеціалізації області у галузі розраховано за обсягами реалізованої продукції

З табл. 1 видно, що протягом 2005-2009 рр. галузь сільського господарства належала до галузей спеціалізації у всіх областях Західного регіону. Галузь будівництва належала до галузей спеціалізації у Львівській, Рівненській, Тернопільській областях, крім 2006 р. Торгівля і ремонт автомобілів належали до галузей спеціалізації у Львівській та Тернопільській областях. Транспорт і зв'язок належали до галузей спеціалізації у Львівській обл.

Дослідження способів збільшення коштів спрямованих на фінансування охорони природного середовища шляхом ефективного інвестування галузей спеціалізації регіону, спеціалізації території регіону вимагає проведення моніторингу їх інвестування, руху фінансів (табл. 2).

Табл. 2. Моніторинг галузі спеціалізації регіону та спеціалізації території регіону

| Напрямки                     | Критерії                                                                | Показники                                                                                                                                                                                                                                 |
|------------------------------|-------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| 1                            | 2                                                                       | 3                                                                                                                                                                                                                                         |
| Галузі спеціалізації регіону | Ідентифікація галузей спеціалізації регіону за економічними показниками | Коефіцієнт спеціалізації регіону за цією галуззю ( $K_{ic}$ )                                                                                                                                                                             |
|                              |                                                                         | Відношення питомої ваги регіону в країні по даній галузі за виробленою продукцією відносно до питомої ваги регіону у валовому внутрішньому продукті країни                                                                                |
|                              |                                                                         | Коефіцієнт спеціалізації регіону за цією галуззю ( $K_{ic}$ )                                                                                                                                                                             |
|                              |                                                                         | Відношення питомої ваги регіону в країні по даній галузі за вартістю основних фондів відносно до питомої ваги регіону у основних фондах економіки країни                                                                                  |
|                              | Ідентифікація галузей спеціалізації регіону за фінансовими показниками  | Коефіцієнт спеціалізації регіону по даній галузі ( $K_{ic}$ )                                                                                                                                                                             |
|                              |                                                                         | Відношення питомої ваги регіону в країні по даній галузі за чисельністю зайнятих відносно питомої ваги регіону у чисельності зайнятих економіки країни                                                                                    |
|                              |                                                                         | Відношення питомої ваги регіону в країні за податком на доход у галузі спеціалізації (іншій галузі) до питомої ваги регіону в податку на доход економіки країни                                                                           |
|                              |                                                                         | Відношення питомої ваги регіону в країні за чистим доходом (перевисення сумарних грошових надходжень над сумарними витратами у галузі) у галузі спеціалізації (іншій галузі) до питомої ваги регіону за чистим доходом у економіці країни |
|                              | Ефективність інвестування у галузь                                      | Відношення питомої ваги регіону в країні за прибутком у галузі спеціалізації (іншій галузі) до питомої ваги регіону в прибутку економіки країни                                                                                           |
|                              |                                                                         | Відношення питомої ваги регіону в країні за рентабельністю (прибутку до операційних витрат) у галузі спеціалізації (іншій галузі) до питомої ваги регіону в рентабельності економіки країни                                               |
|                              |                                                                         | Відношення питомої ваги регіону в країні за необоротними активами у галузі спеціалізації (іншій галузі) до питомої ваги регіону у необоротних активах економіки країни                                                                    |
|                              |                                                                         | Величина інвестицій внесених у галузь спеціалізації регіону з боку місцевих бюджетів                                                                                                                                                      |
|                              |                                                                         | Величина інвестицій внесених у галузь спеціалізації регіону з боку підприємств                                                                                                                                                            |

| 1                                                               | 2                                                           | 3                                                                                                                                                                                                                                                             |
|-----------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Участь галузі спеціалізації регіону у міжнародному поділі праці | Участь галузі спеціалізації регіону у експорті              | Зростання доходів галузі спеціалізації / інвестиції у галузь спеціалізації                                                                                                                                                                                    |
|                                                                 |                                                             | Зростання прибутків галузі спеціалізації / інвестиції у галузь спеціалізації                                                                                                                                                                                  |
|                                                                 |                                                             | Зростання податків галузі спеціалізації у місцевий бюджет / інвестиції у галузь спеціалізації                                                                                                                                                                 |
|                                                                 |                                                             | Зростання інвестицій з місцевого бюджету в природоохоронну діяльність / інвестиції у галузь спеціалізації                                                                                                                                                     |
|                                                                 |                                                             | Зростання частки оновлених основних засобів у галузі спеціалізації / інвестиції у галузь спеціалізації                                                                                                                                                        |
|                                                                 |                                                             | Зростання ефективності використання енергоресурсів у галузі спеціалізації / інвестиції у галузь спеціалізації                                                                                                                                                 |
|                                                                 |                                                             | Зростання частки інноваційно-активних промислових підприємств у галузі спеціалізації / інвестиції у галузь спеціалізації                                                                                                                                      |
|                                                                 |                                                             | $I-Se = I_r / I_k$ , де $Se$ – показник (індекс) ефективності спеціалізації району; $I_r$ – витрати виробництва на одиницю продукції галузі спеціалізації в районі; $I_k$ – витрати виробництва на одиницю продукції цієї галузі в країні                     |
|                                                                 |                                                             | Відношення Частка обсягу продукції галузі спеціалізації / частка інвестицій у галузь спеціалізації                                                                                                                                                            |
|                                                                 |                                                             | Виробничі фактори галузі спеціалізації                                                                                                                                                                                                                        |
|                                                                 |                                                             | Відношення питомої ваги регіону в країні за собівартістю у галузі спеціалізації до питомої ваги регіону у собівартості економіки країни                                                                                                                       |
|                                                                 |                                                             | Відношення собівартості (витрат) виробництва у районі до середніх витрат у країні                                                                                                                                                                             |
|                                                                 |                                                             | Відношення питомої ваги регіону в країні за експортом у галузі спеціалізації до питомої ваги регіону в експорті за галузями економіки країни                                                                                                                  |
|                                                                 |                                                             | Відношення питомої ваги регіону в країні за сальдо товарообміну у галузі спеціалізації до питомої ваги регіону у сальдо товарообміну за галузями економіки країни                                                                                             |
| Спеціалізація території регіону                                 | Ефективність інвестування у спеціалізацію території регіону | Показник рівня участі регіону за продукцією галузі спеціалізації у міжнародному поділі праці                                                                                                                                                                  |
|                                                                 |                                                             | Експорт галузі спеціалізації у валовому регіональному продукті регіону                                                                                                                                                                                        |
|                                                                 |                                                             | Показник перспектив зміни рівня участі регіону за продукцією галузі спеціалізації у міжнародному поділі праці                                                                                                                                                 |
|                                                                 |                                                             | Коефіцієнт випередження темпів росту експорту галузі спеціалізації регіону над темпами росту валового регіонального продукту регіону відносно до коефіцієнту випередження темпів росту експорту цієї галузі країни над темпами росту валового продукту країни |
|                                                                 |                                                             | Частка сукупного суспільного продукту, що вивозиться за його межі $C=P_v/P \cdot 100$ , де $P$ сукупний суспільний продукт регіону                                                                                                                            |
|                                                                 |                                                             | Коефіцієнт концентрації (локалізації) виробництва $K_L = \Pi_{пр} / \Pi_{пк} = (P_{галузі регіону} / P_{виробництва району}) / (P_{галузі регіону} / P_{галузі країни})$                                                                                      |
|                                                                 |                                                             | Спеціалізація території $K_n = \Pi / N$ = питома вага продукції регіону в країні у даній галузі / частка населення регіону або відношення питомої ваги регіону в країні за цією галуззю до питомої ваги регіону у ВВП                                         |
|                                                                 |                                                             | Величина інвестицій, внесених у спеціалізацію регіону з боку місцевих бюджетів                                                                                                                                                                                |
|                                                                 |                                                             | Величина інвестицій, внесених у спеціалізацію регіону з боку підприємств                                                                                                                                                                                      |
|                                                                 |                                                             | Зростання доходів від спеціалізації регіону / інвестиції у спеціалізацію регіону                                                                                                                                                                              |
|                                                                 |                                                             | Зростання прибутків від спеціалізації регіону / інвестиції у спеціалізацію регіону                                                                                                                                                                            |
|                                                                 |                                                             | Зростання податків від спеціалізації регіону у місцевий бюджет / інвестиції у спеціалізацію регіону                                                                                                                                                           |
|                                                                 |                                                             | Зростання інвестицій з місцевого бюджету у природоохоронну діяльність / інвестиції у спеціалізацію регіону                                                                                                                                                    |

Ще один шлях збільшення фінансування природоохоронної діяльності – це проведення кластеризації у галузях економіки регіону. Конкурентоспроможність регіону визначається наявністю на його території конкурентоздатних галузей, можна погодитись з М. Портером, який відзначив, що кластери краще узгоджуються з конкуренцією, ніж окремі галузі [3], тому можна запропонувати зростання регіональної конкурентоспроможності через кластеризацію як шлях оздоровлення регіону. Кластери утворюють групи географічно суміжних взаємопов'язаних компаній і зв'язаних з ними організацій, які діють у певній сфері, що характеризуються спільністю діяльності, взаємодоповнювальних один одного, конкурентоспроможних.

Дослідження способів збільшення коштів спрямованих на фінансування охорони природного середовища шляхом формування та ефективного інвестування кластерів у галузях регіону вимагає проведення моніторингу їх інвестування, руху фінансів у них (табл. 3).

Табл. 3. Моніторинг кластеризації у галузях регіону

| Напрямки                          | Критерії                                                     | Показники                                                                                                                                             |
|-----------------------------------|--------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Кластерний потенціал регіону      | Ідентифікація кластерного потенціалу регіону в певній галузі | Коефіцієнт локалізації                                                                                                                                |
|                                   |                                                              | Коефіцієнт виробництва на одну особу                                                                                                                  |
|                                   |                                                              | Коефіцієнт спеціалізації                                                                                                                              |
|                                   |                                                              | Виробничі фактори                                                                                                                                     |
|                                   |                                                              | Попит на внутрішньому ринку                                                                                                                           |
|                                   |                                                              | Супутні галузі                                                                                                                                        |
|                                   |                                                              | Інституційна організація кластерів                                                                                                                    |
|                                   |                                                              | Внутрішня мотивація ініціювання і підтримки кластерів                                                                                                 |
| Наявні кластери у галузях регіону | Характеристика наявних кластерів у галузях регіону           | Порівняльна конкурентна сила учасників кластера                                                                                                       |
|                                   |                                                              | Темпи зростання доходів, прибутків у кластері перевищують темпи зростання у галузі                                                                    |
|                                   | Ефективність інвестування центральних підприємств кластера   | Темп зростання продукції кластера відносно темпів зростання інвестицій                                                                                |
|                                   |                                                              | Зростання інвестицій з місцевого бюджету в природоохоронну діяльність / інвестиції у центральні підприємства кластера                                 |
|                                   | Оцінка стратегічного потенціалу кластерів                    | Темп зростання продукції галузей, в яких зайняті центральні підприємства кластера порівняно з темпом зростання економіки загалом (галузеве зростання) |
|                                   |                                                              | Темп зростання продукції кластера порівняно з темпом зростання галузі загалом (кластерне зростання)                                                   |
|                                   |                                                              | Частка продукції галузевого кластера у валовому регіональному продукті                                                                                |

Оскільки стан навколишнього природного середовища у регіонах вимагає збільшення фінансування, то потрібен пошук нових джерел, зокрема, внутрішніх резервів розвитку регіону. Це стає можливим з використанням внутрішньорегіональних резервів фінансового потенціалу, а саме під час стимулювання розвитку спеціалізації території, кластеризації у галузях, з проведенням запропонованих моніторингів для контролю ефективного вкладання коштів. У такий спосіб можна досягнути зростання економіки регіону, збільшення відрахувань на фінансування природоохоронної сфери.

## Література

- [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.ru.wikipedia.org/wiki/>.
- Економічна** енциклопедія. – У 3-ох т. / ред. кол., відп. ред. С.В. Мочерний – К. : Вид. центр "Академія", 2002. – Т. 3. – С. 12.]
- Портер М.Е.** Конкуренція : пер. с англ. : учебн. пособие / М.Е. Портер. – М. : Изд. дом "Вильямс", 2005. – 495 с.
- Статистичний щорічник** Волинської області за 2009 рік / Держком. статистики України. Головне управління статистики у Волинській області / за ред. М.І. Мотиль. – Луцьк, 2010. – 558 с.
- Статистичний щорічник** Закарпаття за 2009 рік / Держком. статистики України. Закарпатське обласне управління статистики / за ред. І.В. Ільтьо. – Ужгород, 2010. – 572 с.
- Статистичний щорічник** Івано-Франківської області за 2009 рік / Держком. статистики України. Івано-Франківське обласне управління статистики / за ред. М.В. Кривого. – Івано-Франківськ, 2010. – 664 с.
- Статистичний щорічник** Львівської області за 2009 рік / Держком. статистики України. Львівське обласне управління статистики / за ред. С.О. Матковського. – Львів, 2010. – 382 с.
- Статистичний щорічник** Рівненської області за 2009 рік / Держком. статистики України. Рівненське обласне управління статистики / за ред. Ю.В. Мороза. – Рівне, 2010. – 576 с.
- Статистичний щорічник** Тернопільської області за 2009 рік / Держком. статистики України. Тернопільське обласне управління статистики / за ред. В.Г. Кирича. – Тернопіль, 2010. – 542 с.
- Статистичний щорічник** Чернівецької області за 2009 рік / Держком. статистики України. Чернівецьке обласне управління статистики / за ред. А.В. Ротаря. – Чернівці, 2010. – 484 с.

### Андел І.В. Инвестирование природоохранной деятельности за счет использования финансового потенциала региона на примере областей Запада Украины

Исследован способ получения дополнительных средств для финансирования природоохранной сферы через использование резервов финансового потенциала путем эффективного вложения инвестиций в отрасли специализации региона, специализацию территории региона, формирования кластеров в отраслях региона.

**Ключевые слова:** финансовый потенциал региона, инвестиционная деятельность, инвестирование природоохранной деятельности, отрасль специализации региона, специализация территории региона, кластеризация.

### Andel I.V. Investing of nature protection activity is due to the use of financial potential of region on the example of areas of the Western of Ukraine

The method of receipt of additional funds is investigated for financing of nature protection sphere through drawing on reserves of financial potential by the effective investment of investments in industry of specialization of region, specialization of territory of region, forming of clusters in industries of region.

**Keywords:** financial potential of region, investment activity, investing of nature protection activity, industry of specialization of region, specialization of territory of region, clusterization.

УДК 504.062:504.45

Аспір. С.В. Рябоконь<sup>1</sup> – Хмельницький НУ

## ШЛЯХИ ТА ПРОБЛЕМИ ОХОРОНИ ВОДНИХ РЕСУРСІВ ВІННИЧЧИНИ НА ПРИКЛАДІ ПОВЕРХНЕВИХ ВОДОЙМ

На прикладі поверхневих водойм коротко висвітлено екологічний стан поверхневих водойм Вінниччини. Запропоновано перспективні й термінові заходи щодо їх охорони й раціонального використання.

**Ключові слова:** басейн, водні ресурси, екологічний стан, забруднення.

<sup>1</sup> Наук. керівник: доц. Н.Г. Міронова, канд. техн. наук – ХНУ, м. Хмельницький